

Eerste analyse kwantitatieve veranderingen door gewijzigde meerjarige activiteitsubsidie Fonds Podiumkunsten

Rotterdam, 17 maart 2015
Tessa Koppenberg MA
Dr. Cees Langeveld

Het Fonds Podiumkunsten – hierna te noemen fonds - hanteert sinds 2013 een aangepaste systematiek van subsidietoekenning voor meerjarig gesubsidieerde producerende instellingen. Na de eerste ervaringen hiermee te hebben opgedaan wil het fonds inzicht krijgen in de invloed die de aangepaste subsidiesystematiek heeft op voorstellingen en concerten van door het fonds ondersteunde instellingen.

De Erasmus Universiteit Rotterdam, vakgroep Cultural Economics van de Erasmus School of History, Culture and Communication is verzocht dit inzicht te verschaffen door een analyse te maken van de kwantitatieve verschillen tussen 2012 en 2013 en te duiden in hoeverre de verschillen het gevolg zijn van de wijzigingen in de subsidiesystematiek. Het onderzoek is uitgevoerd door Tessa Koppenberg en Cees Langeveld.

De vragen luiden als volgt:

- 1) Maak een kwantitatieve analyse van de in 2013 door het fonds ondersteunde voorstellingen.
- 2) Maak tevens een kwantitatieve vergelijking tussen de voorstellingen in 2013 en in 2012.
- 3) Wat zijn de verschillen tussen enerzijds muziek en anderzijds theater/dans/muziektheater in 2013 en 2012?
- 4) Zijn de kwantitatieve verschillen tussen 2012 en 2013 in lijn met de beoogde doelen volgens de meerjarige activiteitenregeling 2013-2016?
- 5) In hoeverre kunnen de kwantitatieve verschillen tussen 2012 en 2013 worden toegeschreven aan de berekeningssystematiek van de subsidie?

Aanpak

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van cijfermatige gegevens van het fonds. Ook is ondersteunde instellingen gevraagd of de wijziging in de subsidiesystematiek van invloed is geweest op hun artistieke en ondernemende houding, op de inhoud van voorstellingen of dat deze anderszins van invloed is geweest op hun instelling.

Vraag 1 en 2: Maak een kwantitatieve analyse van de in 2013 door het fonds ondersteunde voorstellingen. Maak tevens een kwantitatieve vergelijking tussen de voorstellingen in 2013 en in 2012.

Algemene analyse

Aantal instellingen	2012		2013		2013/2012
Dans	8	7%	14	17%	75%
Festivals	22	19%	13	16%	-41%
Muziek	37	31%	17	21%	-54%
Muziektheater	10	8%	6	7%	-40%
Theater	41	35%	32	39%	-22%
Eindtotaal	118	100%	82	100%	

In 2012 ondersteunde het fonds 118 gezelschappen en festivals. In 2013 is dit gedaald naar 82; een daling van 31%.¹

Als onderdeel van de populatie zijn dans- en theatergezelschappen gestegen. Dans van 7 naar 17% en theater van 35 naar 39%. De andere disciplines zijn in aandeel gedaald.

De verandering in absolute aantallen is het sterkst bij festivals, muziek en muziektheater. In absolute aantallen is alleen het aantal dansgezelschappen gestegen (van 8 naar 14).

Geografische spreiding standplaatsen

Wanneer wij kijken naar de verdeling van vestigingsplaats van instellingen dan leidt dit tot het volgende overzicht:

Vestigingsplaats	2012		2013	
Amsterdam	58	49%	42	51%
Den Haag	3	3%	2	2%
Rotterdam	9	8%	5	6%
Utrecht	12	10%	8	10%
Oost	6	5%	2	2%
West	12	10%	6	7%
Zuid	9	8%	9	11%
Noord	4	3%	5	6%
Midden	4	3%	3	4%
Overzeese rijkdelen	1	1%	0	0%
Eindtotaal	118	100%	82	100%

De instellingen zijn gespreid over het hele land maar de verdeling van standplaats wijkt in 2013 iets af van die in 2012. In de randstad (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, stad Utrecht en landsdeel West) waren in 2012 94 instellingen gevestigd (80%). In 2013 waren dit er 63 (77%). Dit betekent een lichte verschuiving naar gebieden buiten de randstad.

¹ Er is sprake van 82 honoreringen en 81 gezelschappen. Orkater ontvangt ondersteuning voor twee aanvragen.

Festivals

Festivals vormen binnen de populatie ondersteunde instellingen een aparte categorie. Zij zijn in de regel presenterend en niet producerend, hun voorstellingen vinden vrijwel uitsluitend plaats in de standplaats en buitenlandse aspiraties zijn meestal niet aan de orde. Zij beïnvloeden op deze wijze gemiddelden op een manier die niet verhelderend is voor het totaaloverzicht. Ook is de datavergeving in 2013 niet vergelijkbaar met die in 2012. Reden voor ons om festivals alleen waar aan de orde in de berekeningen te betrekken.

Aantallen uitvoeringen

In 2012 hebben de 118 ondersteunde organisaties samen 11.174 voorstellingen en concerten uitgevoerd. Exclusief festivals waren dit er 8.076. In 2013 hebben de door het fonds ondersteunde instellingen exclusief festivals 8.129 voorstellingen en concerten uitgevoerd. Dit is inclusief 837 dubbel of drievoudig verantwoorde voorstellingen en concerten. Dubbelingen hebben betrekking op coproducties waarbij een voorstelling door meer dan één instelling is aangemeld. Voor de analyse van verschillen tussen 2012 en 2013 zijn de ontwikkelingen en verschuivingen van belang. Aangezien er in 2012 ook sprake was van dubbele vermeldingen wordt in de analyse uitgegaan van 8.076 voorstellingen en concerten in 2012 en van 8.129 in 2013.

Voorstellingen totaal	2012	2013
Discipline	N=96	N=69
Dans	732	2.207
Muziek	2.373	1.501
Muziektheater	571	463
Theater	4.400	3.958
Eindtotaal	8.076	8.129

Van 2012 naar 2013 laat dans de grootste absolute groei zien. Een toename van 732 naar 2.207 voorstellingen waarvan De Stille met 706 voorstellingen goed is voor de helft van de toename. Een andere verklaring is de groei in het aantal instellingen. In 2013 ondersteunde het fonds 14 dansgezelschappen tegen 8 in 2012. De daling van het aantal muziekgezelschappen van 37 naar 17 is mede de oorzaak van een afname van 872 (2.373-1.501) muziekuivoeringen.

Voorstellingen gemiddeld	2012		2013	
Discipline	N	gem	N	gem
Dans	8	92	14	158
Muziek	37	64	17	88
Muziektheater	10	57	6	93
Theater	41	101	32	124
Eindtotaal	96	84	69	119

In 2012 geldt N=96. Dit zijn gezelschappen waar data van bekend zijn en niet zijnde festivals. Zij hadden in 2012 gemiddeld $(8.076/96=)$ 84 voorstellingen. In 2013 was dit $(8.129/69=)$ 119 een stijging van 42%.

Reprises en nieuwe producties

Het valt op dat bij het aanleveren van informatie aan het fonds over 2012 sommige producerende instellingen bij producties en reprises een nul of niets invullen. Bij 0 voorstellingen gaat een te berekenen gemiddelde omlaag, is er niets ingevuld dan telt die instelling op dat onderdeel niet mee voor het gemiddelde. Op sommige onderdelen hebben wij daarom handmatig wijzigingen aangebracht. Hebben de instellingen wel aantallen

producties maar geen reprises gemeld dan gaan wij uit van 0 reprises. Degenen die producties noch reprises hebben gemeld, hebben wij uit de berekening gehaald.

In 2012 is het gemiddelde aantal producties exclusief festivals 7,3 (669/92). In 2013 waren er $542/69 = 7,9$ producties per instelling. Het absolute aantal producties is van 2012 op 2013 gedaald met 19% (542/669). Het aantal reprises per instelling is verdubbeld van gemiddeld (390/95=) 4 naar (542/69=) 8 producties.

Nieuw/reprises	2012		2013	
	nieuwe producties	reprises	nieuwe producties	reprises
	N=92	N=95	N=69	N=69
Dans	26	20	124	83
Muziek	466	247	254	55
Muziektheater	26	13	33	19
Theater	151	110	131	100
Eindtotaal	669	390	542	257

Het aantal nieuwe dansproducties is bijna vervijfvoudigd van 26 naar 124. Deze stijging is toe te schrijven aan het grotere aantal dansgezelschappen (14 versus 8), aan met name Korzo en Het Veemtheater en aan het feit dat in 2012 een enkel gezelschap geen data heeft aangeleverd. Bij theater is het aantal nieuwe producties gedaald van 151 naar 131 en het aantal gezelschappen van 37 naar 17. Bij reprises valt bij dans op dat het aantal reprises is verviervoudigd en bij theater met 10% is gedaald. Bij muziek is de verandering bij zowel nieuwe producties als reprises groot. Een verklaring kan zijn de wijze van data aanleveren. Over 2012 hebben diverse muziekgezelschappen elke speelbeurt als nieuwe productie aangemerkt. Over 2013 was dit niet het geval.

Producties	2012			2013		
	voorstellingen	producties	gemiddeld	voorstellingen	producties	gemiddeld
	N=100			N= 69		
Dans	732	46	16	2.207	207	11
Muziek	2.373	713	3	1.501	309	5
Muziektheater	571	39	14	463	52	9
Theater	4.400	261	16	3.958	231	17
Eindtotaal	8.076	1.059	8	8.129	799	10

Het gemiddelde aantal uitvoeringen van een productie is in 2013 hoger dan in 2012. Er is een relatieve stijging van 33% en een absolute stijging van afgerond 2 uitvoeringen per productie van 8 naar 10. Concerten en theaterproducties laten gemiddeld langere speellijsten zien, dans- en muziektheater kortere.

Geografische spreiding voorstellingen

De spreiding van meerjarig door het fonds gesubsidieerde voorstellingen in 2012 is als volgt:

2012	Discipline x aantallen					
Voorstellingen	dans	festivals	muziek	muziektheater	theater	totaal
Amsterdam	122	912	527	62	844	2.467
Den Haag	25	14	89	18	210	356
Rotterdam	50	323	121	19	415	928
Utrecht	45	306	184	21	284	840
Noord	39	640	229	56	441	1.405
West	76	71	217	59	664	1.087
Oost	61	34	168	46	290	599
Midden	42	10	59	68	259	438
Zuid	102	718	339	176	269	1.604
Eindtotaal	562	3.028	1.933	525	3.676	9.724

In Amsterdam en in het landsdeel Zuid worden met respectievelijk 2.467 en 1.604 de meeste voorstellingen geprogrammeerd. Het landsdeel Oost heeft in deze tabel geen grote stad en telt met 599 relatief de minste voorstellingen.

Procentueel is de verdeling weergegeven in de hierna volgende tabellen. Amsterdam, Den Haag, stad Utrecht, Rotterdam en het landsdeel West zijn samen goed voor 66% van alle voorstellingen en concerten.

2012	Discipline x %					
Voorstellingen	dans	festivals	muziek	muziektheater	theater	totaal
Amsterdam	22%	30%	27%	12%	23%	25%
Den Haag	4%	0%	5%	3%	6%	4%
Rotterdam	9%	11%	6%	4%	11%	10%
Utrecht	8%	10%	10%	4%	8%	9%
Noord	7%	21%	12%	11%	12%	14%
West	14%	2%	11%	11%	18%	11%
Oost	11%	1%	9%	9%	8%	6%
Midden	7%	0%	3%	13%	7%	5%
Zuid	18%	24%	18%	34%	7%	16%
Eindtotaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

In 2013 ziet de verdeling van voorstellingen er als volgt uit:

2013	Discipline x aantallen					totaal
	dans	festivals ²	muziek	muziektheater	theater	
Voorstellingen						
Amsterdam	233	22	412	111	753	1.531
Den Haag	177	3	59	33	155	427
Rotterdam	145	11	55	25	139	375
Utrecht	68	1	82	33	335	519
Noord	109	17	97	20	543	786
West	375	17	152	88	612	1.244
Oost	131	1	119	8	247	506
Midden	143	4	34	14	226	421
Zuid	477	3	139	22	341	982
Eindtotaal	1.858	79	1.149	354	3.351	6.791

Bij dans valt op dat er een relatief grote daling is in Amsterdam. Daarentegen is in Amsterdam muziek en muziektheater sterk gestegen. Muziektheater vertoont absoluut en relatief een sterke stijging behalve in Zuid-Nederland. Daar is muziektheater fors gedaald van 176 voorstellingen in 2012 naar 22 in 2013.

Procentueel is de verdeling in 2013 als volgt:

2013	Discipline x %					totaal
	dans	festivals	muziek	muziektheater	theater	
Voorstellingen						
Amsterdam	13%	28%	36%	31%	22%	23%
Den Haag	10%	4%	5%	9%	5%	6%
Rotterdam	8%	14%	5%	7%	4%	6%
Utrecht	4%	1%	7%	9%	10%	8%
Noord	6%	22%	8%	6%	16%	12%
West	20%	22%	13%	25%	18%	18%
Oost	7%	1%	10%	2%	7%	7%
Midden	8%	5%	3%	4%	7%	6%
Zuid	26%	4%	12%	6%	10%	14%
Eindtotaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Om de vergelijking tussen 2012 en 2013 te vereenvoudigen is in de hierna volgende tabel de verschillen tussen beide jaren weergegeven. Hoe moeten wij deze tabel lezen? In 2012 vormden alle door het fonds ondersteunde dansvoorstellingen in Amsterdam 22% van het totaal aantal door het fonds ondersteunde dansvoorstellingen, zie tabel 2012 discipline x %.³ In 2013 is dit gedaald naar 13%, zie tabel 2013 Discipline x %. Het aandeel door het fonds ondersteunde dans is daarmee in 2013 9% lager dan in 2012, zie tabel verschil 2013-2012.

² Van diverse festivals zijn deze gegevens in 2013 niet bekend. De vergelijking tussen data van verschillende jaren zal daarom geschieden binnen een discipline.

³ Gebaseerd op de regeling voor meerjarige ondersteuning van gezelschappen.

Vershil 2013-2012	dans	muziek	muziektheater	theater	totaal
Amsterdam	-9%	9%	20%	0%	-3%
Den Haag	5%	1%	6%	-1%	3%
Rotterdam	-1%	-1%	3%	-7%	-4%
Utrecht	-4%	-2%	5%	2%	-1%
Noord	-1%	-3%	-5%	4%	-3%
West	7%	2%	14%	0%	7%
Oost	-4%	2%	-7%	-1%	1%
Midden	0%	0%	-9%	0%	2%
Zuid	8%	-5%	-27%	3%	-2%

De meest in het oog springende veranderingen zijn bij dans de stad Amsterdam (-9%) en landsdeel West (7%); bij muziek Amsterdam (9%), bij muziektheater Amsterdam (20%) en de landsdelen West en Zuid (14 respectievelijk -25%), en bij theater Rotterdam (-7%). Landsdeel West vertoont met 7% de grootste relatieve stijging. Buiten muziektheater is er geen sprake van grote verschuivingen in het relatieve aanbod per stad en landsdeel.

Buitenland

De top 5 gezelschappen die in 2012 in het buitenland optraden bestaat uit de Oefening de Kunst (muziek), Anouk van Dijk (dans), Dood Paard (theater), Beumer en Drost (theater) en Calefax (muziek). Bij elkaar 265 voorstellingen en 24% van het totaal. De top 5 gezelschappen die in 2013 in het buitenland optraden, bestaat uit ICKAmsterdam (dans), Instant Composers Pool (pop/jazz/wereldmuziek), Het Veemtheater (dans), Korzo (dans) en Room with a view (theater). Deze 5 zijn bij elkaar goed voor ruim 25% van het aantal in het buitenland gespeelde voorstellingen. Vijf festivals hebben aangegeven voorstellingen in het buitenland te presenteren.

Gezelschappen en vst in het buitenland	2012		2013	
Discipline	vst	N=79	vst	N=61
Dans	170	8	345	13
Festivals	(70)	(5)	0	0
Muziek	440	32	350	17
Muziektheater	46	4	69	6
Theater	461	30	574	25
Eindtotaal	1.187	79	1.338	61
(Exclusief festivals)	1.117	74)		

In 2012 zijn er exclusief festivals 1.117 voorstellingen in het buitenland gepresenteerd. Dit is 13,8% van het totaal aantal voorstellingen (1.117/8.076). In 2013 waren dit er 1.338. Dit was 16,4% van het totaal (1.338/8.192).

	Totaal	In buitenland	%	Totaal	In buitenland	%
Discipline	2012			2013		
Dans	732	170	23,2%	2.207	345	15,6%
Muziek	2.373	440	18,5%	1.501	350	23,3%
Muziektheater	571	46	8,1%	463	69	14,9%
Theater	4.400	461	10,5%	3.958	574	14,5%
Eindtotaal	8.076	1.117	13,8%	8.129	1.338	16,5%

Binnen de diverse genres worden muziekvoorstellingen procentueel het meest in het buitenland uitgevoerd.

In 2012 traden 21 van de 118 (18%) gezelschappen niet op in het buitenland. Dit betrof 5 muziek-, 6 muziektheater- en 11 theatergezelschappen. In 2013 traden 8 van de 81 (10%) gezelschappen niet op in het buitenland. Dit betreft 7 theater- en 1 dansgezelschap (stichting Balls).

In 2012 speelde Anouk van Dijk 81% van de voorstellingen in het buitenland en dOek, Orkest van de 18de eeuw, Instant Composers Pool en Calefax ongeveer 50%. In 2013 speelde Tomoko Mukaiyama 87% in het buitenland en het Orkest van de 18de eeuw, Instant Composers Pool, Pels en het Veemtheater circa 60%.

Spreiding in tijd

2013	Maand												
Activiteittype	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Eindtotaal
Schooluitvoering PO	96	137	227	160	103	81	3	1	22	163	161	26	1180
Schooluitvoering VO	30	17	22	10	10	19			15	24	36	8	191
Uitvoering	397	469	552	462	490	746	503	342	637	667	833	629	6727
Eindtotaal	523	623	801	632	603	846	506	343	674	854	1030	663	8098
	Maand												
Activiteittype	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Schooluitvoering PO	8%	12%	19%	14%	9%	7%	0%	0%	2%	14%	14%	2%	100%
Schooluitvoering VO	16%	9%	12%	5%	5%	10%	0%	0%	8%	13%	19%	4%	100%
Uitvoering	6%	7%	8%	7%	7%	11%	7%	5%	9%	10%	12%	9%	100%
Eindtotaal	6%	8%	10%	8%	7%	10%	6%	4%	8%	11%	13%	8%	100%

Kijkend naar spreiding in tijd valt op dat de meeste voorstellingen, niet zijnde schoolvoorstellingen, worden uitgevoerd in juni, oktober en november. Januari, februari, april en mei zijn maanden met relatief weinig uitvoeringen. Februari heeft 10% minder dagen dan de andere maanden wat een mogelijke verklaring is van het lagere aantal. Het bevreemdt ons dat bijvoorbeeld in januari de helft van het aantal uitvoeringen wordt gegeven vergeleken met november. Als gezelschappen moeite hebben om speelplekken en speelbeurten te vinden zou er dan een oplossing kunnen worden gevonden in een betere spreiding over het seizoen? Of wordt dit belemmerd door de vraagzijde van de markt? Wij hebben hier niet een passend antwoord op maar wellicht is dit een punt voor verdere contemplatie.

Schoolvoorstellingen

Voorstellingen	2012	2013		2012	2013	
Discipline	onderwijs	onderwijs		regulier	regulier	
Dans	104	885	851%	628	1.322	211%
Muziek	114	179	157%	2259	1.322	-41%
Muziektheater	49	32	-35%	522	431	-17%
Theater	402	293	-27%	3.735	3.665	-2%
Eindtotaal	669	1.389		7.144	6.740	

Het aantal schoolvoorstellingen is van 2012 op 2013 meer dan verdubbeld waarbij dans een stijging van meer dan 800% laat zien. Deze stijging komt voor 70% door De Stilte. Dit gezelschap - dat wel in 2013 maar niet in 2012 onder de Deelregeling viel - verzorgde 535 schoolvoorstellingen. Zonder De Stilte zou de stijging van alle genres 185 voorstellingen betreffen (1.389-535-669). Een toename van 28% $((1.389-535)/669)$. (muziek)theater laat een daling zien in het aantal schoolvoorstellingen.

Vraag 3: Wat zijn de verschillen tussen enerzijds muziek en anderzijds theater/dans/muziektheater in 2013 versus 2012?

Voor deze vraag hebben wij de discipline muziek afgezet tegen theater/dans/muziektheater in de jaren 2012 en 2013.

Vergelijking 2012-2013 Muziek – Theater/dans/Muziektheater					
Muziek		Verandering Δ	Theater/Dans/Muziektheater		Verandering Δ
2012	2013		2012	2013	
Aantal gezelschappen					
37	17	-46%	59	52	-12%
Aantal voorstellingen					
2.373, gem=64	1.501, gem=88	-37%	5.703, gem=97	6.628, gem=127	16%
Aantal nieuwe producties					
466, N=33, gem=14	254, N=17, gem=15	7%	203, N=57, gem=3,56	268, N=52, gem 5,15	47%
Aantal reprises					
247, N=33, gem=7,48	55, N=17, gem=3,23	-43%	143, N=57, gem=2,5	191, N=52, gem=3,67	50%
Gemiddeld aantal voorstellingen					
64	88	37%	97	127	31%
Voorstellingen in buitenland					
245/37=6,6	350/17=20,58	319%	574/59=9,72	957/51=18,40	89%
Spreading vst. over Nederland: A'dam/Den Haag/R'dam/stad Utrecht, West versus Noord, Oost, Midden, Zuid					
1006:746= 1,35	760:389 = 1,95	45%	2862:1811= 1,58	3161:2187= 1,44	-9%

Tussen de ontwikkeling van enerzijds muziek en anderzijds theater/dans/muziektheater zitten opmerkelijke verschillen.

Puntsgewijs zijn de verschillen tussen 2012 en 2013 de volgende:

1. De daling van het aantal muziekgezelschappen is procentueel ruim drie keer zo groot als die van de groep theater/dans/muziektheater (46 versus 12%). De reden hiervan is de grote stijging van dansgezelschappen in de populatie.
2. Het totaal aantal uitvoeringen is bij de muziekgezelschappen gedaald en bij de andere gezelschappen gestegen.
3. Gemiddeld hebben de gezelschappen hun productiviteit weten te vergroten. Zowel bij muziek als bij dans, theater en muziektheater is het gemiddelde aantal uitvoeringen gestegen. Procentueel is de productiviteitsstijging vergelijkbaar (37 en 31%).

4. De muziekgezelschappen hebben deze productiviteitsstijging niet gevonden in het herhalen van programma's (reprises). Andere gezelschappen hebben een deel van hun productiviteitsstijging gevonden in het vergroten van het aantal reprises en/of in het goedkoper produceren.
5. Het buitenland is populair bij alle categorieën. Bij theater/dans/muziektheater is het aantal buitenlandse optredens bijna verdubbeld. De procentuele stijging bij muziek is zelfs 319%. Deze stijging komt met name omdat een aantal gezelschappen dat in 2012 niet of nauwelijks in het buitenland concerteerde in 2013 geen ondersteuning meer genoot.
6. Bij muziek is er voor wat betreft de bespeling een relatief sterke verschuiving naar de randstad (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, stad Utrecht en landsdeel West) van 45%. Bij de andere categorieën is er een lichte verschuiving naar de overige landsdelen (9%).

Vraag 4: Zijn de kwantitatieve verschillen tussen 2012 en 2013 in lijn met de beoogde doelen volgens de meerjarige activiteitenregeling 2013-2016?

Het fonds voerde tot 2013 de Deelregeling vierjarige subsidies Podiumkunstinstituten 2009-2012 uit⁴. Het doel van deze regeling staat verwoord in artikel 2 en behelst bevordering van de kwaliteit en diversiteit in het produceren en programmeren van professionele muziek, dans en theater en in het opbouwen en bereiken van een publiek daarvoor in heel Nederland en het buitenland, alsmede ter bevordering van cultureel ondernemerschap.

Vanaf 2013 voert het fonds de Deelregeling meerjarige activiteitensubsidie Fonds Podiumkunsten 2013-2016 uit. De formele doelstelling van deze regeling wijkt op hoofdlijnen niet af van de eerdere deelregeling. Wel wijken de subdoelstellingen af van de eerdere regeling. Een belangrijke subdoelstelling is onder andere om met behulp van een andere berekeningssystematiek een 'gezondere' aanbod-afnamerelatie te bewerkstelligen. De regeling benoemt tevens een aantal na te streven factoren zoals kwaliteit, pluriformiteit, spreiding en cultureel ondernemerschap. De hoofdvraag van deze rapportage is het analyseren van de kwantitatieve ontwikkelingen en te bezien of er een relatie is met de gewijzigde berekeningssystematiek. Wij hebben dit op beperkte schaal kunnen doen voor pluriformiteit en spreiding. Voor de factor cultureel ondernemerschap zou aanvullend onderzoek nodig zijn. Ook kwaliteit is een factor die in deze kwantitatieve analyse niet gemeten kan worden. Om te bepalen of de artistieke kwaliteit in 2013 is toegenomen, zou een andere analyse moeten worden toegepast.

Pluriformiteit is gedeeltelijk af te meten aan de verhouding van disciplines binnen de door het fonds gesubsidieerde instellingen. Pluriformiteit omvat in de definitie van het fonds ook de verdeling van genres binnen de disciplines. Hier hebben wij geen gegevens over. Beperken wij ons tot de disciplines dan blijkt dans te zijn toegenomen van 7 naar 17% van het aantal gesubsidieerde instellingen (+ 75%), waardoor het een groter deel van het totaalaanbod van gezelschappen vormt. Theater vormde in 2013 39% van het totaal aan gesubsidieerde instellingen ten opzichte van 35% in 2012. Muziektheater vormde in 2013, ten opzichte van 2012, een relatief kleinere groep instellingen: van 8% naar 7%. Muziek is gedaald van 31 naar 21% van het aantal gezelschappen. Deze verschuiving van aantallen beïnvloedt het aanbod in de diverse disciplines, met name de stijging van de discipline dans en de daling in de discipline muziek. In hoeverre de verandering de totale pluriformiteit beïnvloedt is op basis van deze analyse moeilijk vast te stellen.

De procentuele verdeling van disciplines over het land is - zoals bij vraag 3 beantwoord – in beperkte mate gewijzigd. Buiten muziektheater is er geen sprake van enorme verschuivingen in het relatieve aanbod per stad en landsdeel. In welke mate de absolute aantallen voldoen aan het criterium spreiding is door ons niet te beantwoorden. Hier spelen andere factoren een rol zoals de vraag vanuit de markt en de verdeling van de bevolking.

---

⁴ Bron: Inleiding bij deelregeling meerjarige activiteitensubsidies Fonds PodiumkunstenSTEN 2013—2016

Vraag 5: In hoeverre kunnen de kwantitatieve verschillen tussen 2012 en 2013 worden toegeschreven aan de berekeningssystematiek van de subsidie?

Onderzoeksmethoden

De kwantitatieve verschillen in de output van de instellingen kunnen diverse oorzaken hebben. Direct of indirect kunnen deze verschillen een gevolg zijn van de huidige subsidiesystematiek. Om te kunnen bepalen of de verschillen al dan niet te koppelen zijn aan de systematiek, hebben wij gebruik gemaakt van data van instellingen. Men is gevraagd naar een direct of indirect verband tussen factoren van de huidige systematiek en veranderingen in hun organisatie. Hierbij moet in acht worden genomen dat onderstaande resultaten daarom altijd vanuit het perspectief van de gesubsidieerden zijn opgetekend.

Wij hebben een vragenlijst ontwikkeld en online verstuurd naar de instellingen (zie bijlage 1). Deze instellingen betreffen de disciplines dans, muziek, theater en muziektheater. De deelgroep festivals is niet meegenomen in deze analyse. Wij hebben voor een vragenlijst gekozen omdat deze manier van onderzoek een relatief groot bereik heeft ten opzichte van andere manieren, zoals interviews. Het is belangrijk om, voor het beantwoorden van deze vraag, een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de visie van de instellingen op de meerjarige subsidiesystematiek.

Voorafgaand aan het opstellen van de enquête zijn 6 testinterviews gehouden om er zeker van te zijn dat alle onderwerpen van belang werden geïncorporeerd en de vragen helder waren. De instellingen zijn op 19 januari 2015 benaderd om de vragenlijst in te vullen. Op vrijdag 6 februari 2015 is overgegaan tot het analyseren van de resultaten. Tot dat moment was de enquête toegankelijk voor respondenten.

Resultaten enquête

60 Respondenten hebben de enquête ingevuld. Een nadere inspectie toont aan dat veertien enquêtes onbruikbaar zijn. Een viertal geënquêteerden heeft de enquête per abuis ontvangen, zij behoorden niet tot de doelgroep. De overige tien enquêtes worden niet opgenomen in de resultatensectie omdat deze na vraag 2 niet verder waren ingevuld. Van 46 instellingen zijn de resultaten geanalyseerd. De instellingen zijn onder te verdelen in vier disciplines: dans (11), muziek (11), theater (23) en muziektheater (1).

Discipline	Aantal	Percentage
Dans	11	79%
Muziek	11	64%
Theater	23	56%
Muziektheater	1	17%

Als wij kijken naar het percentage van het totaal aantal en dit vergelijken met het percentage van de discipline ten opzichte van het totaal aantal instellingen, zien wij gelijkenissen. Van de respondenten op de enquête is 50% van de discipline theater. Van het totaal aan instellingen behelst theater 40%. In beide gevallen vormt theater de grootste groep. Muziektheater is in beide gevallen het kleinst: deze discipline behelst 2% van de enquêteresultaten, tegenover 7% van het totaal aan instellingen. Van het totaal aan instellingen hebben dans en muziek een aandeel van respectievelijk 17% en 21%. In deze enquête is dit in beide gevallen 24%.

Een aantal instellingen heeft de enquête in een later stadium afgebroken. Daarom is de enquête vanaf een aantal vragen door een lager aantal instellingen ingevuld. Achter elk onderwerp dat wij bespreken staat een getal tussen haakjes. Dit getal toont aan hoeveel instellingen de vraag hebben ingevuld. Elke sectie begint met een tabel waarin de vraag staat omschreven en het aantal respondenten op ieder antwoord, met daaraan gerelateerd het percentage over het geheel.

De beïnvloeding van het artistiek-inhoudelijke product (46)

Heeft de huidige subsidiesystematiek de artistiek-inhoudelijke kant van uw voorstellingen/concerten beïnvloed?	Aantal	Percentage
Ja	24	52%
Nee	22	48%

24 Instellingen (52%) geven aan dat de huidige subsidiesystematiek de artistiek-inhoudelijke kant van de voorstellingen/concerten heeft beïnvloed. Vervolgens was het mogelijk om op de vraag welke factoren van invloed zijn geweest meerdere antwoorden te geven.

Welke van onderstaande factoren van de huidige subsidiesystematiek heeft/hebben de artistiek-inhoudelijke kant van uw voorstellingen/concerten beïnvloed?	Aantal	Percentage
Het vereiste aantal speelbeurten	18	75%
De hoogte van het subsidiebedrag per voorstelling/concert	16	66%
De eigeninkomstenquote van minimaal 20%	7	29%
Het ondernemerschapscriterium	7	29%
Het spreidingscriterium	5	20%
De strengere controle op de financiële kant van mijn voorstellingen/concerten	2	8%
Anders, namelijk..	7	29%

Wij zien dat de artistiek-inhoudelijke kant voornamelijk is beïnvloed door het vereiste aantal speelbeurten, gevolgd door de hoogte van het subsidiebedrag per voorstelling/concert. Zeven instellingen hebben 'anders' genoemd. Hiervan noemen drie instellingen de circuitverdeling 'klein-midden-groot' overigens zonder nadere uitleg. Wij vermoeden dat zij hiermee bedoelen dat de verdeling ertoe leidt dat zij hun artistieke product aan de circuitgrootte moeten aanpassen. Twee van de zeven instellingen geven aan dat de artistiek-inhoudelijke kant is beïnvloed door artistieke vernieuwing. Hierbij geven zij niet aan of dit gerelateerd is aan de systematiek of aan andere factoren. Overige redenen zijn het criterium voor artistieke kwaliteit (1) en het tijdsbeslag van de financiële administratie (1).

Verwerving van eigen inkomsten (46)

Heeft u in 2013, ten opzichte van 2012, procentueel een grotere eigen bijdrage eigen inkomsten verworven?	Aantal	Percentage
Ja	26	56%
Nee	20	44%

Invloed systematiek?	Aantal	Percentage
Ja	11	42%
Nee	15	58%

26 Instellingen geven aan dat zij in 2013, ten opzichte van 2012, een grotere bijdrage eigen inkomsten verworven hebben. Dit betreft 56% van de respons. Het merendeel (58%) geeft te kennen dat de huidige subsidiesystematiek hier niet op van invloed is geweest. Aan de overige 42%, oftewel elf instellingen, werd gevraagd op welke manier de huidige systematiek hierop van invloed is geweest. Van deze elf respondenten hebben acht de vraag beantwoord. Wij zien twee antwoorden op deze vraag duidelijk naar voren komen: de instellingen zijn meer met internationale instellingen gaan coproduceren (3) en de instellingen focussen zich sterker op de markt (3). Inkomstendiversificatie wordt genoemd (1), alsmede de verwachting dat de subsidie lager uit zou vallen dan voorheen (1). Instellingen lijken hiermee meer *output-driven* dan *content-driven*.

“In de aanvraag hadden wij al rekening gehouden met de ernstig verminderde middelen van OC&W. Deze vermindering maakt een andere financieringsmix voor instellingen noodzakelijk. Wij zijn daarom meer gaan coproduceren en hebben onze inkomsten gediversifieerd.”*

“Wij hebben gekozen voor internationale coproducties om onze vaak erg dure producties te financieren, en het aantal speelbeurten te halen.”*

*De vraag is in hoeverre deze redenen een gevolg zijn van de huidige subsidiesystematiek. Het is eerder een gevolg van de beperkte middelen van diverse subsidieverstrekkingen, waaronder het fonds. Wel kunnen wij hieruit opmaken dat instellingen naar andere middelen zoeken om dergelijke producties alsnog tot stand te laten komen. Wanneer deze gevonden worden in andere financieringsmiddelen of coproducties, kunnen wij stellen dat de huidige subsidiesystematiek geen negatieve invloed heeft gehad op artistieke ambities van instellingen.

Ondernemerschap (45)

Is uw organisatie in 2013, ten opzichte van de jaren ervoor, ondernemender gaan handelen?	Aantal	Percentage
Ja	24	53%
Nee	21	47%

Invloed systematiek?	Aantal	Percentage
Ja	13	54%
Nee	10	42%
Niet ingevuld	1	4%

Op de vraag of de organisatie in kwestie in 2013, ten opzichte van voorgaande jaren, ondernemender is gaan handelen, zien wij een verdeling van bijna 50/50. 24 Respondenten geven aan van wel, 21 geven aan van niet. Dat is 53% tegenover 47%.

Elf instellingen hebben vervolgens aangegeven op welke manier(en) de huidige subsidiesystematiek van invloed is geweest. 8 Antwoorden waren bruikbaar. De huidige systematiek is op diverse manieren van invloed geweest: door de nadruk van het fonds op cultureel ondernemerschap (3), door een kleinere bijdrage van het fonds (4) en door andere factoren van de systematiek zoals de eigeninkomstenquote en een verplicht aantal speelbeurten (1).

Innovatie (42)

Is uw organisatie in 2013, ten opzichte van de jaren ervoor, innovatiever gaan handelen?	Aantal	Percentage
Ja	22	53%
Nee	20	47%

Invloed systematiek?	Aantal	Percentage
Ja	7	32%
Nee	14	63%
Niet ingevuld	1	5%

Weer zien wij een verdeling die bijna 50/50 is. Van de twintig instellingen die innovatiever zijn gaan handelen, geven er zeven aan dat de huidige subsidiesystematiek hierop van invloed is geweest. Dat is 32%. Wij zien dat de meeste respondenten vervolgens beschrijven op welke manier zij innovatiever zijn gaan handelen, wat de vraag op welke manier de systematiek invloed heeft gehad op de toename in innovatie onbeantwoord laat. Zo zijn organisaties meer gaan focussen op fondsenwerving, wordt er gezocht naar nieuwe doelgroepen en naar nieuwe samenwerkingsverbanden.

Twee instellingen hebben de vraag beantwoord zoals door ons bedoeld. Hieruit komt ten eerste naar voren dat, doordat het fonds geen educatie meer financiert, de betreffende instelling op dit gebied innovatiever en ondernemender is gaan handelen. Ten tweede kan een instelling het zich in het kader van de toeslag voor innovatie veroorloven om zich op innovatie te focussen.

Verder valt op dat innovatie in veel gevallen hetzelfde wordt gedefinieerd als ondernemerschap. In beide gevallen wordt er gefocust op het vinden van nieuwe geldstromen of op het besparen van kosten zonder het artistieke product in gevaar te brengen.

Bezoekersaantallen 2012 en 2013 (41)

Had u in 2013, ten opzichte van 2012, een hoger bezoekersaantal in absolute termen?	Aantal	Percentage
Ja	26	63%
Nee	15	37%

Invloed systematiek?	Aantal	Percentage
Ja	4	15%
Nee	22	85%

Het merendeel van de respondenten (63%) had in 2013 een hoger bezoekersaantal ten opzichte van 2012. Een overgroot deel geeft vervolgens aan dat de huidige subsidiesystematiek hierop niet van invloed is geweest. Aan de vier overige instellingen is vervolgens gevraagd op welke manier de systematiek van invloed is geweest op de stijging in bezoekersaantallen. Op deze vraag waren meerdere antwoorden mogelijk. Het vereiste aantal speelbeurten is de meest voorkomende reden, (3), gevolgd door het ondernemerschapscriterium (2). Eén participant geeft een alternatieve reden aan: de innovatietoelage.

De garantiesommen & uitkoopbedragen van speellocaties (41)

De door het fonds berekende inkomsten per speelbeurt in 2012 en 2013 zijn respectievelijk €2272 en €1942. Wij zien dat deze vermindering in inkomsten wordt gereflecteerd in de antwoorden van de respondenten. Het fonds merkt hierbij op dat het pakket aan instellingen in 2012 anders was samengesteld dan in 2013.

Ontving u in 2013 ten opzichte van 2012 gemiddeld hogere, lagere of gelijke garantiesommen of uitkoopbedragen per voorstelling/concert?	Aantal	Percentage
Hogere garantiesommen/uitkoopbedragen	2	5%
Lager garantiesommen/uitkoopbedragen	24	59%
Gelijke garantiesommen/uitkoopbedragen	15	36%

Invloed systematiek op hogere garantiesommen/uitkoopbedragen?	Aantal	Percentage
Ja	0	0%
Nee	2	100%

Invloed systematiek op lagere garantiesommen/uitkoopbedragen?	Aantal	Percentage
Ja	18	75%
Nee	6	25%

Het merendeel van de respondenten geeft aan in 2013 lagere garantiesommen of uitkoopbedragen te hebben ontvangen ten opzichte van 2012. Wij zien vervolgens dat de systematiek hier in de meeste gevallen (75%) op van invloed is geweest. Het merendeel van de instellingen geeft vervolgens aan dat de systematiek hier indirect

op van invloed is geweest, omdat speellocaties door de subsidie-eisen van het FPK een sterkere onderhandelingspositie hebben.

“Mijn organisatie moet per voorstelling minimaal 55 speelbeurten boeken, de theaters weten dat en kunnen dus afdingen op de uitkoopsom.”

“Op theaters is ook flink bezuinigd en zij proberen nu het risico meer bij de bespeler te leggen dan vroeger. Het argument dat wij een x-bedrag per voorstelling krijgen, wordt regelmatig gebruikt om te verantwoorden dat wij op eigen risico moeten spelen of een erg lage uitkoopsom krijgen.”

“De podia kennen de prestatie-eisen waar de producenten aan moeten voldoen en maken daar in de onderhandeling gebruik van.”

Negen instellingen (50%) geven aan dat de subsidiesystematiek reden is voor lagere garantiebedragen of uitkoopsommen. Eveneens negen instellingen geven aan dat de bezuinigingen aan de kant van de aanbieder uiteraard ook van invloed zijn geweest op de garantiebedragen of uitkoopsommen. Doordat speellocaties minder te besteden hebben, leggen zij het risico steeds vaker bij de bespeler neer, vaak uit noodzaak geboren omdat zij zich de initiële bedragen niet meer kunnen veroorloven. Dit is dus geen direct of indirect gevolg van de huidige subsidiesystematiek, maar desalniettemin een veelgehoorde emotie, een belangrijke externe invloed op speellocaties en/of speelbeurten.

De normbedragen per voorstelling/concert (39)

De hoogte van de meerjarige activiteitensubsidie van het fonds is gekoppeld aan een berekening bestaande uit een x-aantal voorstellingen, de zaal grootte ('klein-midden-groot') en de complexiteit van de voorstelling. Wij hebben de instellingen gevraagd of de normbedragen aangepast zouden moeten worden.

Zijn er in uw ogen redenen om deze normbedragen aan te passen?	Aantal	Percentage
Ja	31	79%
Nee	8	21%

Van de respondenten is 79% van mening dat dit inderdaad moet gebeuren. 29 Instellingen hebben vervolgens één of meerdere redenen ingevuld waarom de normbedragen aangepast zouden moeten worden. Wij hebben 33 redenen gedestilleerd uit deze antwoorden. Instellingen hebben niet alleen redenen gegeven om het bedrag aan te passen. Ook de factoren van de berekening worden besproken. De meest voorkomende redenen zijn gerelateerd aan het zalencircuit 'klein-midden-groot'. Zes instellingen vinden deze zaalindeling niet goed aansluiten op de realiteit van zaalgroottes, nog eens negen instellingen vinden de zaalindeling te beperkt.

De beperking is volgens de instellingen te vinden in het strikte onderscheid tussen 'klein-midden-groot'. Zo wordt er door iemand de opmerking gemaakt dat 200 of 201 stoelen voor een groot verschil in subsidie zorgt. Ook de vaststelling van de circuits voor de volledige subsidieperiode van vier jaar wordt te strikt genoemd. Daarnaast is het volgens instellingen problematisch dat één bepaalde voorstelling of een bepaald concert niet in verschillende zaalgroottes kan plaatsvinden. Daaraan gerelateerd komt de inschatting van het circuit vooraf niet altijd overeen met de realiteit. Aanpassing is niet meer mogelijk.

“Wij spelen op allerlei podia, maar het is vaak moeilijke te voorspellen of ze klein, middel of groot zullen zijn. De jazz- en improvisatiewereld boekt op vrij korte termijn, dus wij weten pas op vrij korte termijn waar wij gaan spelen. Het was ook beter als wij halverwege de subsidieperiode de zaalverdeling hadden kunnen bijstellen.”

“De belangrijkste reden is dat iedere vorm van begrotingsflexibiliteit ontbreekt. Mislukte voorstellingen moeten spelen en succesvolle voorstellingen kunnen niet vaker spelen. Dit systeem werkt tegen de eis van ondernemerschap in.”

De zaalindeling 'klein-midden-groot' is volgens respondenten om meerdere redenen niet realistisch. Allereerst zijn er te weinig middenzalen om te kunnen bespelen, terwijl er door de eerder genoemde inflexibiliteit wel wordt geacht daar te spelen omdat de subsidie aan een bepaalde grootte is gekoppeld. Daarnaast is het zalencircuit, aldus de instellingen, niet gekoppeld aan de daadwerkelijke productiekosten. Een veelgenoemd argument is dat hoewel een productie onder de categorie 'kleine zaal' wordt geschaard, de productiekosten even hoog uitvallen als een productie voor de categorie 'middenzaal'. *“Middenzaal is eigenlijk een raar circuit. De kosten zijn vrijwel vergelijkbaar met de grote zaal, terwijl de inkomsten beduidend kleiner zijn.”* Hetzelfde geldt voor een productie 'middenzaal' ten opzichte van een productie 'grote zaal'. Het wordt dus als problematisch gezien

dat normbedragen gekoppeld zijn aan de zaalgrootte en niet aan de productiekosten. Een gerelateerd argument houdt dan ook in de disbalans tussen het speelvlak of de bezetting van een speelvlak en de zaalgrootte met gerelateerd normbedrag.

“Het aantal stoelen in de zaal als meetinstrument is te beperkt. Wij maken producties niet voor het aantal stoelen, maar voor het technische vloeroppervlakte van het toneel. In sommige steden, zoals de Toneelschuur in Haarlem is dat minder dan 400 stoelen, in sommige steden meer dan 400 stoelen. De maakkosten verschillen in de Toneelschuur niet ten opzichte van theaters met meer dan 400 stoelen.”

“De regeling is vooral m.b.t. tot middenzaal en kleine zaal lastig te hanteren. Een locatievoorstelling voor minder dan 200 mensen, staat niet in verhouding tot een reguliere kleine zaalvoorstelling, zelfs niet in hoge complexiteit. Dus moeten locatievoorstellingen altijd naar een middenzaal getild worden en dat blijkt in de praktijk niet altijd te kunnen (locatie-eisen/voorzieningen).”

“In het systeem kan je per circuit kiezen voor één bedrag, terwijl wij per productie veel flexibeler willen opereren. In een subsidieperiode zouden wij bijvoorbeeld een complexe middenzaal productie willen doen en een minder complexe, toch moesten wij voor de subsidieperiode voor één bedrag kiezen.”

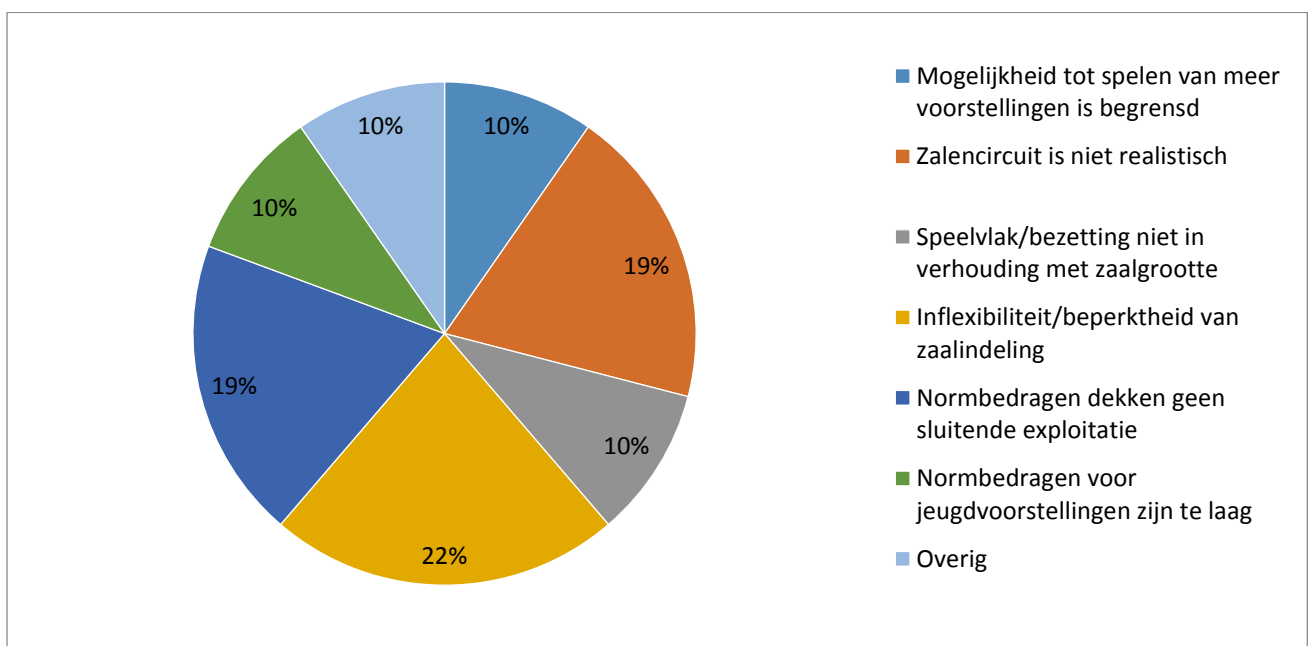
Soms zijn er artistieke redenen om in een bepaalde zaal of kerk te spelen, waarvan de capaciteit wellicht niet groot is. De zaalcapaciteit zegt niets over het aantal mensen op het podium en dus de hoogte van de kosten van het concert”

Instellingen geven aan dat er voor bepaalde producties een bepaald aantal acteurs of orkestleden nodig is, wat uiteraard hogere productiekosten met zich meebrengt, terwijl er vervolgens wordt opgetreden in een circuit met gerelateerde normbedragen die deze kosten niet dekken. 6 instellingen zijn van mening dat de normbedragen geen sluitende exploitatie kunnen dekken.

“De stichtingskosten van een productie staan in geen verhouding tot de werkelijke opbrengsten. Opbrengsten uit speelverplichtingen betaalt hoogstens de uitvoeringskosten.”

Een minder frequent genoemde reden om de normbedragen aan te passen is de kwantiteit van voorstellingen. De mogelijkheden om meer dan 100 voorstellingen te spelen zijn begrensd, aldus 3 instellingen. Zij geven aan wel de ambitie te hebben om meer dan 100 voorstellingen te spelen maar dat dit in de huidige systematiek niet aantrekkelijk is. Ten tweede vinden 3 instellingen dat er ook moet worden gelet op de honoraria voor voorstellingen. Speellocaties hebben minder budget, de uitkoopsommen en garantiebedragen worden lager, maar dit komt niet terug in de subsidieberekening.

Tot slot wordt een aantal redenen eenmalig genoemd: de normbedragen voor jeugdvoorstellingen zijn te laag; de berekening van complexiteit van de voorstelling door het fonds komt niet overeen met de eigen kijk op complexiteit; er wordt geen rekening mee gehouden of de organisatie in kwestie ook zaalhouder is, wat hogere kosten met zich meebrengt. Deze redenen zijn in onderstaand diagram geschaard onder ‘overig’.

Aansluiting circuitverdeling (39)

Sloot in 2013, in de meeste gevallen, de verdeling van de gespeelde voorstellingen/concerten over de drie circuits aan op de voorgenomen circuitverdeling?	Aantal	Percentage
Ja	22	56%
Nee	17	44%

Voor zeventien respondenten sloot de daadwerkelijke circuitverdeling in de meeste gevallen niet aan op de voorgenomen circuitverdeling. Voor vier instellingen was de daadwerkelijke circuitverdeling groter dan de voorgenomen circuitverdeling, eveneens was voor vier instellingen de daadwerkelijke circuitverdeling kleiner dan de voorgenomen circuitverdeling. Eén participant heeft geen reden aangegeven en acht instellingen geven een andere reden. Deze acht instellingen brengen in hun antwoorden eigenlijk een nuance aan in bovenstaande vraag: zij geven aan *waardoor* de daadwerkelijke zaalgrootte kleiner of groter was dan vooraf subsidie voor was aangevraagd. De meeste instellingen geven aan dat het om een mate van inschatting gaat die simpelweg niet altijd overeenkomt met de werkelijkheid. Zo kon de vraag naar een bepaalde zaalgrootte anders zijn dan vooraf ingeschat en is het onmogelijk om zo lang van tevoren te voorspellen hoeveel voorstellingen er exact van welke productie gespeeld zullen worden. Een andere reden is dat de voorstelling of het concert in verschillende zaalgroottes plaats zal vinden. Zo schreef een participant: “*er zijn maar weinig middenzalen in Nederland, niet genoeg om de vereiste 85 speelbeurten te realiseren*”.

Subsidie Reguliere Programmering

Heeft de toekenning van de “Subsidie reguliere programmering voor theater- en concertzalen”, aan enkele tientallen podia, geleid tot een toename in afzet van uw voorstellingen/concerten?	Aantal	Percentage
Ja	0	0%
Nee	15	38%
Weet ik niet	24	62%

Voor het merendeel van de instellingen is het onduidelijk of de toekenning van de subsidie voor de theaters en concertzalen invloed heeft gehad op de afzet van voorstellingen of concerten. Dit toont mogelijk aan dat er ruimte is voor het creëren van bewustzijn van deze regeling.

Afzet van voorstellingen/concerten

Heeft de huidige subsidiesystematiek direct of indirect invloed op de afzet van uw voorstellingen/concerten?	Aantal	Percentage
Ja	26	66%
Nee	12	30%
Anders	1	4%

Van de instellingen ziet 66% een directe of indirecte invloed van de subsidieregeling op de afzet van voorstellingen/concerten. Eén participant gaf aan dat dit vanuit zijn/haar positie niet te beoordelen is. Een aantal genoemde factoren is niet verbonden aan de huidige systematiek maar een gevolg van een lagere subsidie ten opzichte van de jaren vóór 2013. De factoren van de huidige subsidiesystematiek die volgens de participanten de afzet van voorstellingen/concerten *wel* beïnvloeden, variëren. Wij beschrijven de relevante factoren, van frequent naar minder frequent genoemd. Allereerst geven de instellingen (nogmaals) aan dat de kennis van speellocaties over de vereiste speelbeurten hen (de speellocaties) een zekere versterkte onderhandelingspositie geeft en de financiële voorwaarden relatief slecht zijn.

“Zalen hebben minder budget. Ensembles moeten aan hun prestatiecontract voldoen. Steeds vaker kies je dan voor concerten in eigen beheer op basis van partage (want je moet toch een bepaald aantal concerten spelen), waarbij het risico geheel of gedeeltelijk bij het ensemble ligt.”

Een andere veelvoorkomende factor is het vereiste aantal speelbeurten in het algemeen. Er wordt vaker gespeeld op plekken die weinig betalen, dus wij zien de werking ook andersom plaatsvinden. Ook worden eerdere voorstellingen vaker in reprise gedaan en worden er goedkopere producties gemaakt. De circuitverdeling is een andere veelgenoemde factor die de afzet van voorstellingen zou beïnvloeden. Zo wordt er op gelet of de zaalgrootte mee zal tellen in de prestatie-eis. Zo niet, dan wordt er rigouzeuzer besloten dan voorheen om een bepaalde voorstelling of een bepaald concert niet te spelen. Andere factoren die minder frequent worden genoemd, zijn ten eerste het ondernemerschapscriterium. Er wordt gelet op meer aansprekende titels en of de productie of het concert kan leiden tot een relatief hoog aantal voorstellingen of concerten. Ten tweede geeft een participant aan dat de subsidie van het fonds in het algemeen zorgt voor de mogelijkheid om bepaalde voorstellingen/concerten te spelen. Ten slotte is ook het spreidingscriterium van invloed op de afzet van voorstellingen of concerten. Dit criterium zorgt ervoor dat er op wordt gelet of de voorstelling of het concert kan reizen.

“Doordat je het voorgenomen aantal voorstellingen moet halen, denk je bij een nieuwe productie automatisch in een tournee en een minimum aantal voorstellingen en spreiding. Gedachten over co-creatie met een enkel theater, waar je een tijd blijft staan, schuif je in een vroeg stadium terzijde omdat de systematiek stevig stuurt op toeren en spreiden. Het voelt niet als een onmogelijkheid, maar wel als een onwaarschijnlijkheid.”

Spreiding en lokale verankering (39)

Heeft het spreidingscriterium uw speellocaties beïnvloed?	Aantal	Percentage
Ja	9	23%
Nee	29	74%
Niet ingevuld	1	3%

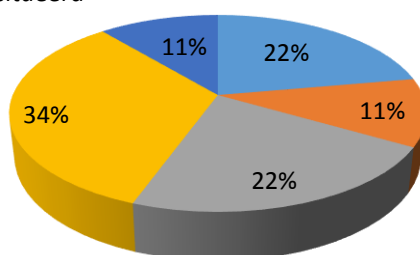
Voor 23% van de instellingen is het spreidingscriterium van invloed geweest op speellocaties.

Heeft de nadruk van de huidige subsidiesystematiek op lokale verankering uw activiteiten beïnvloed?	Aantal	Percentage
Ja	12	31%
Nee	26	66%
Niet ingevuld	1	3%

Twaalf instellingen geven aan dat de nadruk van de huidige subsidiesystematiek op lokale verankering de activiteiten van de instelling heeft beïnvloed. Onderstaand diagram laat zien op welke manieren dit het geval was.

Invloed huidige systematiek op spreiding spellocaties

- Mijn organisatie zet meer concerten/voorstellingen af op lokaal of regionaal niveau
- : Mijn organisatie werkt meer samen met lokale of regionale ondernemingen
- : Mijn organisatie werkt meer samen met lokale of regionale culturele organisaties
- Mijn organisatie investeert in het opbouwen van een sterkere band op met de stad of regio waarin het is gesitueerd
- Anders*

*Bij 'Anders' wordt genoemd: "een combinatie van bovengenoemde manieren".

Invloed van systematiek op educatie (39)

Heeft de huidige subsidiesystematiek de activiteiten van uw organisatie op het gebied van educatie beïnvloed?	Aantal	Percentage
Ja	13	33,33%
Nee	26	66,66%

Een derde van de respondenten geeft aan dat de huidige subsidiesystematiek activiteiten op het gebied van educatie heeft beïnvloed. Wij zien een tweedeling in factoren. Allereerst stelt 66% van de instellingen dat educatie vanuit het fonds niet of minder gesteund wordt. 50% van deze instellingen hebben vervolgens naar andere manieren van financiering gezocht, zoals het aanschrijven van andere fondsen of het vormen van allianties met andere gezelschappen of derde partijen om jeugdvoorstellingen alsnog te realiseren. De overige 50% is van mening dat het wegvallen van ondersteuning van het fonds ertoe heeft geleid dat ze minder of helemaal niet meer aan educatieactiviteiten doen.

"Vanwege de koppeling van het subsidie aan gespeelde voorstellingen, is er geen budget vanuit FPK beschikbaar om aan educatie te doen. Wij moeten al onze educatie trajecten, die niet gerelateerd zijn aan gespeelde voorstellingen op een andere manier proberen te financieren."

Vervolgens wordt door de overige 33% aangegeven dat er door de huidige subsidiesystematiek juist *meer* kansen zijn voor activiteiten op educatiegebied. Dit komt door het vereiste aantal speelbeurten (1) en door de innovatietoeslag gericht op educatie (1). Deze participant weet dan ook niet of deze taken voortgezet zouden kunnen worden wanneer deze toeslag weg zou vallen. Van de overige instellingen valt niet af te leiden op welke manier de huidige systematiek de activiteiten op educatiegebied juist heeft gestimuleerd, enkel dat er meer wordt gedaan op educatiegebied.

Uit de antwoorden komt naar voren dat degenen die een vermindering in financiering voor educatie vanuit het fonds zien, voornamelijk jeugdgezelschappen zijn. Instellingen geven aan dat er geen aparte regeling voor jeugdgezelschappen is en, omdat educatie geen harde eis is, het steeds lastiger wordt om hier financiering voor te vinden. De instellingen zijn unaniem in de stelling dat educatie een vast onderdeel moet worden van de subsidiesystematiek.

Het grootste voordeel en nadeel van de huidige subsidiesystematiek

Ten slotte hebben wij de instellingen gevraagd het grootste voordeel en het grootste nadeel van de huidige subsidiesystematiek te omschrijven. De vraag naar het grootste voordeel is 32 keer ingevuld.

Het grootste voordeel	Aantal
Transparantie	15
Beloning speelbeurten	3
Meerjarig karakter	2
Het ontvangen van subsidie	2
Eén eindrekening van vier jaar	1
Betrokkenheid van het Fonds	1
Innovatietoeslag	1
Spreiding van subsidie over overheidslagen	1
Het dwingen tot maken van scherpe keuzes	1
Geen	5

Transparantie wordt vertaald in objectiviteit (5 keer genoemd) en helderheid in meetbaarheid (10 keer genoemd). Transparantie betekent voor de instellingen dat de systematiek objectief is in haar berekeningen en deze vervolgens helderheid en openheid creëert voor de instellingen. Instellingen prijzen deze transparantie, mede doordat het concurrentie of spanningen tussen instellingen verkleint en het verduidelijkt waarom instellingen bepaalde bedragen ontvangen. Ook heeft een aantal instellingen aangegeven dat een vereist aantal speelbeurten een positieve factor van de subsidiesystematiek is, omdat relatief vaak spelen nu wordt beloond. Immers hoe vaker de uitvoering plaatsvindt, hoe hoger het subsidiebedrag uitvalt.

“Het grootste voordeel voor onze organisatie is dat in beginsel de subsidie eerlijker wordt verdeeld. Alle organisaties krijgen een gelijk bedrag naar prestaties (voorstellingen). Hierdoor kreeg onze organisatie meer subsidie dan voorheen.”

De vraag over het grootste nadeel van de systematiek is ingevuld door 34 instellingen. Een aantal instellingen gaf meerdere nadelen aan. Uit de antwoorden hebben wij in totaal 40 nadelen gedestilleerd.

Het grootste nadeel	Aantal
Inflexibiliteit/geen maatwerk	13
Toename administratieve lasten	3
Beperkte mogelijkheid groei	3
Een bovengrens van speelbeurten	3
Te weinig rekening houdend met artistieke product	3
Educatie wordt niet gefinancierd	2
Geen rekening houdend met overheadkosten	2
Te weinig aandacht voor cultureel-maatschappelijk ondernemen	2
Paradoxe prestatie-eisen	1
Disbalans tussen momentele vraag/aanbod en eigeninkomstenquote	1
Onmogelijkheid tot inschatting speelbeurten	1
Geen aansluiting begrotingsmodel met model Fonds	1
Normbedragen zijn niet kostendekkend	1
Geen vierjarig perspectief mogelijk (2+2 i.p.v. 4)	1
Alles	1
Geen	1
Administratieve lasten door subsidiespreiding overheidslagen	1

“Het is star en belemmert soms het ondernemerschap en de afzet van voorstellingen.”

De inflexibiliteit van de huidige subsidieregeling wordt vaak gerelateerd aan het zalencircuit van de berekeningssystematiek ('klein-midden-groot'). Er bestaan geen tussenvormen en daardoor is er beperkte flexibiliteit. De beperkte mogelijkheid tot groei is ook gerelateerd aan het zalencircuit: wanneer er activiteiten niet ver van tevoren gepland worden, komen deze in het geding. Een aantal instellingen geeft aan dat het onmogelijk is om op een later moment van zalencircuit te veranderen. Daardoor ontstaat er een gat tussen voorgenomen activiteiten en de uiteindelijke uitkomst.

“Een voorstelling die gemaakt is voor de middenzaal en ook in kleine zalen kan spelen, kan veel makkelijker in kleine zalen worden verkocht. Maar door het systeem is dit niet mogelijk (beperkt wel, maar een hele kleine zaal tournee is niet toegestaan voor hetzelfde subsidiebedrag)”

“Het zou fijn zijn als het totale subsidiebedrag verantwoord zou moeten worden, waarbij de instelling zelf kan kijken hoe de werkelijke verdeling van voorstellingen over de circuits zou zijn. Bijvoorbeeld €9.000 subsidie is 3x middenzaal (1e trede) of 2x grote zaal (1e trede) / of 6x kleine zaal (1e trede). Als je hebt aangevraagd voor 3x middenzaal, zou bijvoorbeeld 6 maal kleine zaal ook goed moeten zijn. Dat is nu niet zo.”

“Spelen in de grote zaal kan niet gedurende de verkoop en tournee omgezet worden naar een productie die zowel voor de grote als middenzaal zaal gespeeld kan worden”.

Daarnaast vindt een aantal instellingen dat de systematiek ook de artistieke inhoud beïnvloedt. Zoals eerder vermeld vinden bepaalde activiteiten geen doorgang omdat deze niet genoeg op de markt zijn gericht. Hieraan gerelateerd is de kritiek op het niet financieren van educatieve activiteiten.

“Weinig groeimogelijkheden. Het (niet ruim van te voren geplande) ontplooiën van an sich prijzenswaardige activiteiten als het opzoeken van grotere zalen of het aanbieden van een educatief programma valt niet binnen de systematiek van het fonds te financieren, waar wanprestatie wel 'bestraft' wordt, of die indruk in elk geval gewekt werd bij aanvang”.

Een ander negatief aspect van de huidige systematiek is het feit dat er naast een ondergrens ook een bovengrens aan speelbeurten is. Instellingen die vaker willen optreden dan het maximum van 100, worden hierin belemmerd omdat deze voorstellingen/concerten niet worden gesubsidieerd.

Vergelijking analyses

Naast kwantitatieve verschillen is er in deze enquête ook gelet op kwalitatieve verschillen tussen 2012 en 2013. Eén daarvan is de artistieke inhoud van de instellingen. Iets meer dan de helft van de instellingen vindt dat de huidige subsidiesystematiek wel degelijk van invloed is geweest op de artistiek-inhoudelijke kant van de voorstellingen/concerten. Er wordt bijvoorbeeld gekozen voor aantrekkelijkere titels in relatie met bezoekersaantallen. 75% van deze instellingen koppelt de beïnvloeding aan het vereiste aantal speelbeurten, 66% aan de hoogte van het subsidiebedrag per voorstelling/concert. Op deze manier heeft de huidige subsidiesystematiek en dan met name het verplichte aantal speelbeurten invloed op de artistiek-inhoudelijke kant.

Het merendeel van de respondenten geeft aan een grotere bijdrage eigen inkomsten te hebben verworven. 42% geeft vervolgens aan dat de huidige subsidiesystematiek hierop van invloed is geweest. De manieren die naar voren komen zijn coproducties met internationale instellingen en een sterkere focus op de markt. Uit de eerdere analyses blijkt dat het aantal internationale voorstellingen in het algemeen is gestegen. In 2012 was dit 13,8% van het totaal, in 2013 16,4% van het totaal. Ook in absolute getallen zien wij een stijging. De noodzaak voor het verwerven van meer eigen inkomsten, kan dus aanleiding zijn geweest om meer internationale voorstellingen te programmeren of produceren. Echter, hoewel belangrijke invloeden, zien wij dat minder dan de helft van de 56% die aangeven meer eigen inkomsten te hebben verworven, stelde dat de huidige subsidiesystematiek van invloed was. In totaal zijn dit 11 van de 46 respondenten.

Als wij kijken naar ondernemerschap en innovatie, vindt in beide gevallen 53% van de instellingen dat de instelling respectievelijk ondernemender en innovatiever is gaan handelen. Alleen bij ondernemerschap is de meerjarige subsidieregeling hierop volgens meer dan de helft van de instellingen van invloed geweest (54%). Dit is in totaal 28% van het geheel. De meest gegeven reden is geen direct gevolg van de huidige subsidiesystematiek, maar van een lager uitgevallen subsidiebedrag t.o.v. 2012. Volgens een drietal was de

systematiek direct van invloed, door de totstandkoming van dit criterium. Als wij kijken naar innovatie, heeft volgens 7 van de 42 instellingen (16%) de systematiek invloed gehad op innovatie, onder andere in het kader van de innovatietoeslag.

Van de ondervraagden gaf 63% aan in 2013 ten opzichte van 2012 een hoger bezoekersaantal in absolute termen te hebben gehad. Hiervan heeft 15% het idee dat de systematiek van invloed was op deze stijging. Deze 15% bestaat voor de helft uit instellingen in de discipline muziek en voor de ander helft uit instellingen in de categorie theater. Een factor die respondenten inbrengen is onder andere het vereiste aantal speelbeurten: de huidige systematiek vraagt van de instellingen om meer voorstellingen of concerten te spelen ten opzichte van de voorgaande regeling.

Het merendeel van de instellingen gaf te kennen dat het in 2013, ten opzichte van 2012, gemiddeld een lagere garantiesom of lager uitkoopbedrag van de speellocaties ontving. 75% daarvan geeft aan dat de huidige systematiek hierop van invloed is geweest. Allereerst op een indirecte manier, omdat speellocaties door de subsidie-eisen een sterkere onderhandelingspositie hebben. 50% van deze instellingen (9) hebben dit aangeven. De andere helft behoeft nuance: deze instellingen koppelen het aan de reductie in financiële middelen van speellocaties. In dit geval gaat het dus niet om een directe of indirecte invloed van de huidige subsidiesystematiek.

79% is van mening dat de normbedragen van de berekeningssystematiek aangepast zouden moeten worden, voornamelijk vanwege de circuitindeling 'klein-midden-groot'. Dit brengt zoals gezien diverse problemen met zich mee voor de instellingen. Als wij vervolgens kijken naar de aansluiting van het voorgenomen circuitverdeling en de realiteit, geeft het merendeel (56%) te kennen dat dit in de meeste gevallen niet aansluit.

Het merendeel van de instellingen ziet een invloed van de subsidiesystematiek op de afzet van voorstellingen/concerten in negatieve zin. Het is volgens hen moeilijker geworden om voorstellingen/concerten geprogrammeerd te krijgen. In het licht van de systematiek is een veelgehoord argument dat de kennis van speellocaties over de subsidie-eisen de onderhandelingspositie van de presenterende kant versterkt. Dit zou leiden tot een lagere afzet van voorstellingen/concerten. Aan de andere kant wordt er vanwege het vereiste aantal speelbeurten vaker gespeeld op locaties die minder financiële middelen hebben dan voorheen. Wij hebben in de eerdere analyse gezien dat er een toename is in aantal speelbeurten. In elke discipline is er gemiddeld een stijging (totaal gemiddeld 84 en 119 voorstellingen in respectievelijk 2012 en 2013). Wij zien een stijging in het gemiddeld aantal speelbeurten per productie, dit is na analyse van de enquête voornamelijk te verklaren door het verplichte aantal speelbeurten van de systematiek. Een frictie in dit principe is de lagere garantiesom of een lager uitkoopbedrag per voorstelling. Het aantal reprises is zoals wij eerder opmerkten verdubbeld (van 4 naar 8 gemiddeld per instelling). Dit is wellicht een gevolg van de huidige subsidiesystematiek, gekoppeld aan het verplichte aantal speelbeurten. Kortom, er is zowel een positieve als een negatieve factor aanwezig in de huidige subsidiesystematiek die de afzet van voorstellingen/concerten beïnvloedt. Nogmaals, dit betreft alleen de perceptie van onze respondenten.

Het spreidingscriterium heeft voor de meeste instellingen (74%) niet de speellocaties beïnvloed. Ook heeft voor het merendeel de huidige subsidiesystematiek geen invloed gehad op lokale verankering. Voor de 34% waarop het wel van invloed is geweest, is de belangrijkste verandering de investering in het opbouwen van een sterkere band met de stad/regio waarin het is gesitueerd.

Een derde geeft aan dat de huidige systematiek van invloed is geweest op educatie. Voor het merendeel (66,6%) is deze invloed negatief, hoewel educatie niet voorkomt in de voormalige noch in de huidige subsidie-eisen. Toch zien wij in de analyse een toename in educatieactiviteiten voor de disciplines dans en muziek. Nu is de helft van de instellingen die een negatieve invloed van de systematiek op educatie bemerkte, naar eigen zeggen naar andere manieren van financiering gaan zoeken. Als wij kijken naar de discipline van deze instellingen, dan is het merendeel geschaard onder de discipline dans. Degenen die hun educatieactiviteiten zagen afnemen door de huidige subsidiesystematiek, zijn voornamelijk instellingen van de discipline Muziek.

Conclusies

De belangrijkste vraagstelling van deze studie is of en in hoeverre er kwantitatieve veranderingen in het aanbod zijn opgetreden als gevolg van de gewijzigde berekeningssystematiek voor meerjarige subsidie. De algemene vraagstelling is vervolgens gesplitst in vijf vragen. Voor het beantwoorden van vraag 1, 2 en 3 konden wij gebruikmaken van objectieve informatie afkomstig van het fonds. Hierbij zij aangetekend dat de informatie verzameld in 2012 niet op alle punten identiek is aan die in 2013 en dat niet alle instellingen volledige informatie hebben aangeleverd. Bovendien is er sprake van overlapping in aantallen door bijvoorbeeld coproducties die wij voor 2013 wel maar voor 2012 niet uit de data konden filteren. De overlappingen zijn daarom niet uit het databestand gehaald.

Voor het beantwoorden van vraag 5 hebben wij door middel van een enquête onderzocht of er verbanden kunnen worden aangetoond tussen kwantitatieve veranderingen en de huidige subsidiesystematiek. Hierbij is voorzichtigheid geboden omdat wij rekening moeten houden met de subjectieve visie van de ondervraagden. Verder dienen wij ons te realiseren dat wij alleen de ondersteunde gezelschappen hebben geënquêteerd. Wij hebben niet naar de ervaring gevraagd van podia die de mede door het fonds mogelijk gemaakte voorstellingen afnemen. Evenmin hebben wij de festivals ondervraagd. Dit betekent dat bij het vraagstuk verhouding vraag en aanbod slechts een deel van de 'markt' in de analyse is betrokken en dat voor een genuanceerde uitspraak ook de mening van podia en festivals van belang is. Desondanks menen wij dat de enquête een interessant inzicht biedt in de houding van instellingen jegens de huidige subsidiesystematiek. Een bijkomend voordeel van de enquête is dat wanneer men kijkt naar het percentage respondenten per discipline, dit een representatieve afspiegeling vormt van de gehele groep instellingen.

Bij de enquête hebben wij ook een aantal kwalitatieve factoren in de vraagstelling meegenomen zoals artistieke kwaliteit en ondernemerschap. Dit zijn factoren die niet zijn geanalyseerd in de kwantitatieve analyse. Het zou interessant zijn om hier in de toekomst dieper op in te gaan. Dit betreft bijvoorbeeld het vraagstuk op welke manieren ondernemerschap of innovatie wordt geoperationaliseerd en of dit vervolgens effect heeft op bijvoorbeeld kaartverkoop of speellocaties.

De belangrijkste algemene conclusie van deze studie is de volgende: het totale bedrag aan subsidie dat het fonds in 2013 aan de meerjarenregeling kon besteden was aanzienlijk lager dan in 2012. De subsidie werd uitgekeerd aan een kleiner aantal instellingen. Het zou niemand verbazen als de totale output van de door het fonds ondersteunde instellingen in 2013 kleiner zou zijn dan in 2012. Dit is niet geval. Afgezien van dubbel getelde voorstellingen is er zelfs sprake van een kleine stijging. Het is niet aan te tonen in hoeverre de gewijzigde berekeningssystematiek de oorzaak is van het zich niet voordoen van een daling. Er spelen ook factoren als het grote aantal voorstellingen van een gezelschap als De Stilte dat in 2012 nog geen ondersteuning van het fonds ontving en ontwikkelingen aan de vraagzijde van de markt. Toch is de indruk dat de berekeningssystematiek een positieve rol speelt in de kwantitatieve output van instellingen. De signalen van diverse respondenten die aangeven dat met de gewijzigde systematiek vaker spelen wordt beloond, versterken deze indruk.

In de enquête kwam verder over het algemeen een zekere verdeeldheid terug. Op de vraag of de huidige subsidiesystematiek al dan niet van invloed is op een bepaald onderwerp, liggen de antwoorden van de respondenten vaak rond de 50/50. Daarom is het des te interessanter om te kijken op welke manier de systematiek dan invloed heeft. De meeste cohesie bemerken wij in het antwoord op de vraag of de huidige normbedragen aangepast zouden moeten worden. Zoals beschreven antwoordde 79% van de respondenten dat dit zou moeten gebeuren en met name omdat de indeling in zaalgrootte te beperkt of niet realistisch is. Een ander resultaat van de enquête is dat de subsidiesystematiek een ongewenste invloed heeft op de relatie tussen aanbieders en afnemers, oftewel tussen de gezelschappen en de podia. Gezelschappen worden naar hun mening meer onder druk gezet om hun financiële condities aan te passen ten gunste van de podia.

Tot slot heerst er grote tevredenheid over de transparantie van de huidige subsidiesystematiek, gerelateerd aan de berekeningssystematiek die eraan ten grondslag ligt. Hoewel er over de normbedragen nog enige ontevredenheid heerst, kunnen wij concluderen dat deze een zekere helderheid verschaffen die het merendeel van de respondenten als positief ervaart.